

Editorial

UN ANY DIFERENT: CENTENARIS I PANDÈMIA

* Estava previst començar aquest comentari editorial en el mateix to que el de revistes anteriors, amb referències a fets concrets de l'activitat acadèmica, a vegades a fets de progrés. O altres vegades al descens de nivell en que està caient la percepció de la pràctica actual de l'assistència. És un aspecte preocupant. El tema mateix de la lliçó inaugural del curs tracta de les llistes d'espera, que no són pas un model d'èxit, i si en canvi notícia freqüent de les que arriben al públic, a l'"usuari". I això amb una gran diferència pel que fa a la medicina pública o la privada. La seqüela de les que se'n va dir "retallades" s'ha allargat prou anys i ara tots en patim les conseqüències.

Però a part d'això, teníem un motiu d'optimisme. Sovint recordem fets de la nostra història, la petita història de la medicina catalana. Sigui en la recerca dels papers de l'arxiu, o bé en el record d'aniversaris, dels centenaris d'alguns fets de les institucions o d'alguns acadèmics, sigui el naixement o l'òbit. Aquest 1920 es conjuntaven diversos fets, alguns dels quals poden, o han de tenir, més rellevància. El primer de tots el 250 anys de la creació de l'Acadèmia. La data concreta va ser el 4 de maig de 1770.

L'Acadèmia tindrà docs, aquest any, un quart de mil·lenni de vida. El fet és important per a la nostra medicina. Juntament amb la creació del Reial Col·legi de Cirurgia deu anys abans, el 1760, van ser els motors de recuperació d'una medicina que estava a l'equivalent actual del que seria estar en una UCI. Hi ha, a més, l'Institut de Fisiologia, que ha de recordar el seu centenari.

Però no tot són bones notícies. En aquesta corrua de tants anys hi ha hagut moltes notes negatives. I d'alguna s'escau també algun aniversari arrodonit. En dos períodes les acadèmies, de tot l'estat, han tingut una activitat disminuïda o nul·la. Un, el tancament de 1824, quatre anys de fet i alguns més de dret. El segon el de la guerra civil i

la postguerra, on sense tancar però amb activitat per sota mínims, i encara desigual, van estar com hibernades o convalescents.

A més hi ha un fet específic de la nostra Acadèmia, el saqueig i incendi de l'edifici, amb destrucció d'una gran quantitat de material, entre ells la biblioteca i l'arxiu, el 10 de març de 1820. Va ser com a conseqüència de la revolta popular, atacant l'edifici de la inquisició que era un dels símbols de l'opressió del pensament i de crueltat. Els condemnats eren "relaxats" i passats a la justícia ordinària, que s'encarregava de les execucions: les persones que no es retractaven eren cremades vives, i si es reconciliaven amb l'església eren morts per asfíxia i es cremava el cadàver.

I què hi feia l'Acadèmia aquí, a la casa de la Inquisició?. Quan va ser creada l'Acadèmia no tenia lloc propi. S'havia reunit a la casa del president o del secretari. Havia estat poc temps "rellogada" en algun despatx de l'Ajuntament o de la Capitania General. Finalment li van deixar un lloc, en un edifici gran. i des del 1789 se li havia cedit l'ús d'unes "habitaciones" en el palau de la Inquisició. En avallotar-se la gent, després del pronunciament de Riego l'1 de gener de 1820 i jurar el rei la constitució de Cadis en el començament del trienni liberal, va anar directament a cremar la inquisició, incloent el que hi havia dins. L'edifici va cremar poc, i encara hi és, acollint actualment l'edifici de l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Havia estat palau dels comtes de Barcelona, i més tard dels reis d'Aragó. Aquest incendi, històricament ben conegut, ha estat poc esmentat, i per això en aquest bicentenari val la pena recordar-lo.

Quedem doncs que és un any de centenaris, que cal recordar-los i que poden constituir la major part, si més no per la seva repercussió a la llarga, de l'activitat de l'any 2020 a l'Acadèmia. Hem dit al

començament que recordar els aniversaris sol ser un motiu d'optimisme.

** Ara ve la segona part d'aquest editorial. Canvia totalment el panorama. D'optimisme res, en tot cas de preocupació molt forta, per un fet que no hi pensàvem: l'aparició d'una epidèmia, la més gran i mortífera des de fa exactament cent anys, la que es diu Covid-19. Sembla que ha començat a l'Extrem Orient, coneguda probablement el novembre o desembre de 2019, en que comença a difondre's, si més no, en alguna publicació científica. Ben aviat se'n fan ressò els principals medis de comunicació: premsa, ràdio, televisió, xarxes socials...). Hi ha algun "suelto", nota petita, en alguns diaris. Aviat, a meitats de gener, ja venen cròniques signades, amb una capçalera suficient visible perquè no passi de llarg, ni que sigui en una visió ràpida. Una d'elles és d'Ismael Arana, des de Hong-Kong, a la La Vanguardia. Vist el que ha vingut després era una primera alarma. Si s'hagués quedat en la regió geogràfica on es va detectar, a la llarga no hagués passat de ser una cita breu en articles de recerca, o una nota curta en algun llibre tècnic.

Però va créixer, i aleshores es va començar a escriure en abundància, i a tenir difusió escrita a tot el món. Al cap de poc la difusió ja no va ser sols escrita sinó biològica, és a dir s'encomanava. Es va veure que era un virus, que s'estenia molt de pressa, fins que va arribar a tot el món i l'OMS va declarar l'estat d'"alarma sanitària". Els governs van haver de començar a prendre mesures, primer recomanacions genèriques de protecció front a les infeccions, en aquest cas respiratòries, i després més concretes. Durant alguns dies estaven en primer pla tres recomanacions juntes: rentar-se sovint les mans, i protegir-les amb un hidrogel alcohòlic (la glicerina i l'alcohol es van esgotar ràpidament a les farmàcies); portar mascareta, i mantenir una distància de seguretat de dos metres entre les persones: se'n n'ha dit distància de protecció social, o més curt: distància social.

Aquests tres aspectes: rentat de mans, mascaretes, distància, han estat fonamentals, però no suficients. El pas següent ha estat el d'aïllar les per-

sones, en primer lloc les de més risc (sigui per edat o per patologies prèvies), i després pràcticament tots els qui no siguin imprescindibles perquè tinguin una feina que podria paralitzar la vida ciutadana. Però sí tancament d'escoles, i tots els llocs d'ensenyament, incloses les universitats; tancament de botigues no essencials per l'alimentació o la sanitat; restricció d'aforaments. També limitacions horàries de les sortides i altres.

Limitació del nombre de persones en reunions, el que comportava la limitació de les activitats d'institucions com les acadèmies: ja no es poden fer sessions i les activitats previstes s'han d'ajornar, no se sap per quan temps. Tot l'estat espanyol, de fet tot Europa, van quedar amb les mateixes limitacions, amb algunes petites excepcions. Barcelona, de fet tot Catalunya, van quedar tancades. La gent s'hagué de confinar. Aquesta situació ha començat aquí el 14 de març de 2020. En principi es preveia de poques setmanes però exigia proclamar l'estat d'alarma, que va ser a proposta del govern, aprovat pel Congrés de diputats, amb limitació inicial de quinze dies, i aprovació altra vegada pel Congrés si calia renovar-ho.

Això és el que hi ha hagut fins el final del primer trimestre de l'any 2020, que és el que ara es comenta en aquest editorial. És un resum de la situació "oficial", de les coses que s'han fet, o hagut de fer. Hi ha hagut repercussions importants, no sols a nivell d'una visió mèdica, sinó de tota la població.

A finals del mes de gener ja se sabia del risc i la gravetat del procés. Des de cap el 20 de gener tota la premsa important, i els altres medis de comunicació (ràdio, televisió, xarxes socials...) dedicaven espais llargs i titulars ben visibles a informar del que es deia "coronavirus". Farem un resum breu del que ja se sabia, i s'explicava a tota la població, sobre aquesta patologia. La primera informació va venir de la Xina, a la Vanguardia en cròniques des de Hong Kong del corresponal Ismael Arana. Es digué que s'havia detectat a Wuhan, ciutat amb més de deu milions d'habitants. Probablement en els últims mesos del 2019 ja hi havia alguns casos. Es va ordenar un confinament molt rigorós de tota

la població i s'establí una quarantena també rigorosa que afectava a milions de persones. Sembla que va ser efectiu. Aviat va passar a altres països, el primer el Japó. El mateix gener va afectar als Estats Units, i a Europa va entrar per França. També altres països de l'orient asiàtic. Corea del Sud hi lluità amb un cert èxit només inicial. Els primers eren persones que arribaven en avió des de fora. A l'estat espanyol hi hagué un primer cas a l'illa de la Gomera, el 31 de gener, essent l'afectat un jove arribat procedent d'Alemanya.

A la Xina es van crear hospitals d'emergència el mateix mes de gener: es veia que tindrien molta feina. L'anunci de construccions tan ràpides va ser acollit amb dubtes per països de l'Europa Occidental. Es van declarar els estats d'alarma sanitària, i just a final de mes l'OMS, després de pensar-ho molt declarà l'alerta global per coronavirus.

Aquí es van recomanar mesures de protecció, entre elles l'ús de mascaretes. Però no en teníem prou i en buscar-les en el mercat internacional, quan ja hi havia una sobredemanda, va resultar que n'hi havia poques, eren cares i algunes fins i tot no funcionaven bé: eren de mala qualitat.

Tot això són comentaris amb la informació que estava disponible fins a final de gener. Se sabia que la malaltia era causada per un virus desconegut fins aleshores. No sabíem gairebé res sobre la malaltia. No hi havia tractament específic, només tractaments simptomàtics. Ens va llançar cap a la fe en trobar ràpidament vacunes que aturessin els contagis. Aviat es va pressionar en la recerca.

Al febrer la informació es multiplicà, i al març de manera extraordinària. Als problemes estrictament sanitaris, que eren gravíssims, i veient el que passava a fora eren causa d'un considerable espant en part de la població, (contagi i mortalitat) s'hi van afegir els econòmics. Quan s'està a casa tancat i amb prohibició de sortir, molta gent té dificultats per a treballar, i tenir alguna forma d'ingressos. La pressió social s'ha anat fent forta. El confinament s'ha renovat i allarga fins a l'abril, amb la suposició que pot ser més llarg. És possible que hi hagi patologia per temps.

Aquest editorial s'ha fet llarg, i sembla el primer capítol d'una història succinta de com evoluciona l'epidèmia per coronavirus, anomenada covid-19, dels seus detalls, èxits i ensopegades. En els següents números de la revista hi dedicarem un article específic en cadascuna, mentres duri. Tres acadèmics numeraris, i tots ells de nomenament recent, hi tenen una activitat rellevant des del punt de vista tècnic, de la seva especialitat: el doctor Tomás Pumarola i Suñé, expert en virologia a l'Hospital de la Vall d'Hebron; el doctor Bonaventura Clotet, expert clínic en malalties víriques, autoritat mundial en el tema de la sida, a l'Hospital Germans Trias Pujol de Badalona; i el doctor Antoni Trilla, cap d'epidemiologia de l'Hospital Clínic. A més el Dr. Anthony S. Fauci, que té un paper important en la difusió de la informació sanitària de l'Administració del Estats Units, és membre corresponent estranger de la nostra Acadèmia des de l'any 1995.